

פטור מקיום מצוות במצב של אנינות
הנחת תפילין במצב של אנינות
האיסורים החלים על אונן
אנינות בשבת וחג.
אנינות בחול המועד סוכות
אנינות בליל הושענא רבה
אונן בחנוכה
אונן בפורים
אונן בערב פסח
אנינות בחול המועד פסח
אונן בספירת העומר
אונן בתשעה באב
סנדק שהוא אונן
אונן שהוא אבי הבן
אונן שחייב בפדיון הבן
אמירת קידוש לבנה על ידי אונן
אנינות של קרוב השוהה במדינה אחרת

אנינות

פרק הזמן שבין שעת הפטירה ועד לאחר הקבורה, כשהמת מוטל לפנינו, נקרא אנינות.

האנינות חלה על שבעת קרובי הנפטר, שהם: אב, אם, בן, זוג, בן, בת, אח, אחות (כולל אח או אחות מאם או מאב).

פטור מקיום מצוות במצב של אנינות

קרוב של נפטר הנמצא במצב המוגדר כאנינות פטור מקיום מצוות עשה. זאת משום שעליו להתפנות מכל עיסוקיו ולקדיש זמנו לסידורי הקבורה, ואסור לו להחמיר על עצמו ולקיים מצוות. בהתאם לכך האונן:

איננו מתפלל.

נוטל ידיו לאכילה ואינו מברך, לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה, ואם החמיר על עצמו וברך אין עונים אחריו אמן.

כל האמור לעיל, בדבר פטור מקיום מצוות, חל על האונן עד לביצוע הקבורה. מיד לאחר ביצוע הקבורה על האונן לקיים את כל המצוות ועליו להשלים ולקיים את המצוות שלא קיים בזמן שהיה אונן ובלבד שעדיין הזמן תקף לקיומם, לדוגמא: ברכות התורה - שזמנן כל היום, הרי שלאחר הקבורה בכל זמן שהוא יש לברך אותן.

הנחת תפילין במצב של אנינות

אסור בהנחת תפילין במשך כל אותו יום בו הנפטר נפטר, ואיסור זה חל גם לאחר הקבורה בתנאי שהקבורה בוצע ביום הפטירה. אם הקבורה בוצעה ביום אחר ולא ביום הפטירה, על קרובי הנפטר להניח תפילין לאחר הקבורה אך יעשו זאת בצנעה.

האיסורים החלים על אונן

קרוב משפחה של נפטר הנמצא במצב אנינות, חלים עליו האיסורים הבאים:

- אסור להתרחץ.
- אסור להסתפר.
- אסור לרכוש בגד חדש.
- אסור לכבס בגדיו.
- אסור ללמוד תורה.
- אסור לעסוק במלאכה.

אסור לנהוג בחיי אישות.
אסור לאכול בשר ולשתות יין.
אסור להשתתף בשמחות.

בשני פרטים שונה מי שמצוי במצב של אנינות לבין מי שאכל; האונן מותר לנעול נעלי עור, ומותר לו לצאת מהבית לצורך סידורי לווייה בניגוד לאבל.

אנינות בשבת וחג.

כיוון שבשבת וחג לא ניתן להביא את הנפטר לקבורה הרי שלא חלה על קרוב המשפחה דין אנינות. לכן אם נפטר אדם בשבת או בחג או שנפטר סמוך לכניסת השבת או החג באופן שלא ניתן להביאו לקבורה אלא לאחר השבת או חג לא יחולו על קרוב המשפחה דיני האנינות. אך במשך השבת או החג אסור לאונן לעסוק בתלמוד תורה וכן אסור בחיי אישות, ומותר לו ללכת לבית הכנסת אך אינו עולה כשליח ציבור ואינו עולה לתורה ואם רגיל לומר כל שבת שנים מקרא ואחד תרגום יכול לומר גם בשבת זו.

מצב האנינות מתחדש מיד עם צאת השבת או החג, לכן מיד בצאת שבת; יחליף בגדיו לבגדי חול, לא יתפלל ערבית של מוצאי שבת, לא יעשה הבדלה, ומותר לו לאכול ללא הבדלה. אבל יבדיל לאחר הקבורה ובלבד שהקבורה בוצעה עד סוף יום שלישי בשבוע.

לגבי אמירת קדיש באנינות של שבת יש לשאול בקרב בני העדה כיצד לנהוג וזאת מכיוון שקיימים מנהגים שונים.

אנינות בחול המועד סוכות

בחול המועד סוכות חלים על האונן כל דיני אנינות, ופטור משיבה בסוכה, ואינו מברך על ארבע מינים. לאחר הבאת הנפטר לקבורה יאמר הלל, יטול את ארבעת המינים בברכה, יתפלל תפילת מוסף ויקיים מנהג הושענות, לפי שזמנן של מצוות אלו הוא כל היום.

אנינות בליל הושענא רבה

מי שאונן בליל הושענא רבה לא יאמר תיקון ליל הושענא רבה משום שהוא אסור בלימוד תורה.

אונן בחנוכה

מי שהוא אונן בחנוכה לא ידליק נרות חנוכה בעצמו אלא ידליק אחד מבני ביתו שאינו משבעת קרוביו של הנפטר. ואם אין מי שידליק בעבורו ידליק האונן בעצמו ללא ברכה. לאחר הבאת הנפטר לקבורה יאמר הלל לפי שזמנו הוא כל היום.

אונן בפורים

אם הנפטר הובא לקבורה בליל פורים, חלים על קרוב המשפחה דיני האנינות עד לביצוע הקבורה. לאחר שהנפטר הובא לקבורה, נפסקו דיני האנינות, וכיון שזמן מקרא מגילה הוא כל הלילה חלה עליו מצוות מקרא מגילה.

אם הנפטר הובא לקבורה ביום פורים יחולו דיני האנינות עד לביצוע הקבורה ולאחר מכן חייב בקיום מצוות יום הפורים, שהם: מקרא מגילה, משלוח מנות ומתנות לאביונים, וסעודת פורים בבשר ויין למרות שהוא אבל.

אונן בערב פסח

מי שהוא אונן בערב פסח לא יעשה בדיקת חמץ בעצמו אלא שאחד מבני ביתו שאינו קרוב של הנפטר יבדוק בשליחותו. אם אין לו מי שיבדוק בשליחותו הרי שיעשה זאת בעצמו בלי ברכה.

האונן חייב במצוות ביטול חמץ ולכן יעשה זאת בעצמו, כיוון שמצווה זו שייכת למצוות לא תעשה ומצוות אלו האונן מחויב בהם.

אונן שהוא בכור חייב להתענות בתענית בכורות הנוהגת ערב פסח ואסור לו להשתתף בסעודה שעורכים לכבוד סיום מסכת.

אנינות בחול המועד פסח

בחול המועד פסח חלים על האונן כל דיני האנינות. לאחר שהנפטר הובאה לקבורה נפסקו דיני האנינות יאמר הלל ויתפלל תפילת מוסף, לפי שזמנן של מצוות אלו הוא כל היום.

אונן בספירת העומר

מי שהוא אונן בתקופת ספירת העומר, יספור בלי ברכה. ולאחר שהנפטר הובא לקבורה יכול לספור שאר ימים בברכה.

אונן בתשעה באב

מי שהוא אונן בתשעה באב אינו הולך לבית הכנסת ואינו אומר קינות וחייב בתענית.

סנדק שהוא אונן

מלכתחילה אין לכבד את מי שהוא אונן לסנדקאות. אם כיבדו אותו להיות סנדק לפני שנעשה אונן, יסיים את סידורי הלוויה ורק לאחר מכן יוכל להיות סנדק.

אונן שהוא אבי הבן

אדם שנולד לו בן וביום שנקבע לקיום ברית המילה נפטר לו קרובו, לכתחילה ישתדלו להביא הנפטר לקבורה קודם לקיום ברית המילה, ואם לא ניתן אז ימול את התינוק אבל את הברכה "להכניסו בבריתו של אברהם אבינו" יברך הסנדק.

אונן שחייב בפדיון הבן

אדם שנולד לו בן בכור וביום שמלאו לו 31 יום, שאז צריך לקיים מצוות פדיון הבן, נפטר לו קרובו, דוחים את הפדיון עד לאחר הבאת הנפטר לקבורה.

אמירת קידוש לבנה על ידי אונן

הגיע זמן קידוש לבנה ונפטר לו קרובו והוא אונן, אם יש חשש שיעבור זמן קידוש לבנה עד להבאת הנפטר לקבורה יקדש ביחיד ולא במניין.

אנינות של קרוב השוהה במדינה אחרת

אחד משבעה קרובים השוהה במדינה אחרת ואינו מתכוון להשתתף בלוויה חלים עליו דיני האבלות מיד עם קבלת הידיעה על פטירת קרובו. על כן, לא יחלו עליו דיני אונן, יברך ברכת דיין האמת, יקרע קריעה ויתחיל מיד את ימי השבעה.

אם הנפטר מובא לקבורה במדינה אחרת והקרובים מלווים את הארון עד לשדה התעופה ואינם מתכוונים להשתתף בקבורה חלים עליהם דיני אנינות עד שעת המראת המטוס ויתחילו מיד את ימי השבעה.

קרובים המעבירים נפטר ממדינה למדינה ומלווים אותו עד לקבורה חלים עליהם דיני אנינות מרגע הפטירה ועד לאחר הקבורה.

הנפטר במדינה אחת וצריך להיקבר במדינה אחרת והקרוב נמצא במדינה שבה צריך הנפטר להיקבר: אם הוא עסוק בסידורי הלוויה חלים עליו דיני אנינות כל זמן שעסוק בסידורי הלוויה אפילו אם נמשך הדבר מספר ימים, אם איננו טרוד בסידורי הלוויה אלא מחכה לארון אין לו דיני אנינות אלא ביום הקבורה בלבד.

דוגמא: במקרה שהקרוב עסוק בסידורי הלוויה ביום א' ובאותו יום סיים את סידורי הלוויה, והלוויה תתקיים ביום ה' הרי שהוא יהיה אונן ביום א' וביום ה' והימים שביניהם אינו אונן.